

Josef Hofmann. Německé lidové kroje a zvyky západních a jižních Čech. Překlad Milan Tvrdlík, Jan Kuča. Bohdaneč: Muzeum Ostrov lidových krojů, 2025. 293 s. ISBN 978-80-908276-3-9

Výsledkem několikaletého úsilí zakladatele a ředitele Muzea Ostrov lidových krojů Jana Mičánka je vydání českého upraveného překladu knihy Josefa Hofmanna o krojích a zvycích západních a jižních Čech, která pochází z roku 1932. Publikaci o téměř 300 stranách s více než čtyřmi stovkami obrázků vydala firma Cyranův Ostrov, s. r. o., v Bohdanči v roce 2025.

Německé etnikum tvořilo od středověku početnou část obyvatelstva českých zemí. Souvislé osídlení tvořily tzv. Sudety při dnešní německé, polské a rakouské hranici, Chebsko se stalo součástí Čech za Jana Lucemburského v roce 1322. Německá kultura si udržovala vlastní charakteristické rysy, ale pochopitelně v přechodných oblastech, popř. v jazykových ostrovech docházelo k prolínání německého i českého živlu. Po roce 1945 a především po vysídlení převážné části německého obyvatelstva se z našeho území vytratily movité památky včetně tradičního oděvu, drobného mobiliáře či osobních památek. Po roce 1948 byla snaha vymazat existenci Němců v Československu z historického výkladu i povědomí lidí. Bylo nežádoucí se zabývat jejich kulturou na našem území a dokumentací hmotných předmětů v paměťových institucích. Tak byla zpřetrhána souvislá vývojová linka v badatelské práci.

Z těchto, částečně pochopitelných důvodů, nebyly regiony s německým osídlením zařazeny do zásadní publikace Drahomíry Stránské *Lidové kroje v Československu. I. Čechy* (Praha 1949). Teprve na sklonku osmdesátých let se staly cenným návodem k poznání karlovarského kroje brožurky od Aleši Balounové (Karlovy Vary 1989). Až po roce 1990 bylo možné se začít tímto tématem zabývat, avšak chybějící prameny hmotné, písemné či obrazové povahy jsou nenahraditelné. Z tohoto důvodu je nutno se stále opírat o starší literaturu a odborné práce z druhé strany hranice.

Jedněmi z nejvýznamnějších a nejkomplexnějších zdrojů jsou práce pedagoga, fotografa a vlastivědného pracovníka Josefa Hofmanna (1858–1943), jenž sám bohatě čerpal z předchozích prací historických, historiografických a vlastivědných. Pocházel ze saské rodiny, která se usadila v Karlových Varech, studoval v Lokti a v Chomutově a až do roku 1919 působil jako učitel. Po odchodu do penze měl možnost využít svůj volný čas k cestám po venkově, poznávání lidové kultury a fotografování, které bylo již od dětství jeho velkou zálibou.

V roce 1908 vydal první práci *Nordwestböhmsche Volkstracht im 19. Jahrhundert*, na níž navázala v roce 1932 objemná publikace *Deu-*

tsche Volkstrachten und Volksbräuche in West- und Südböhmen. V ní se zaměřil na tradiční oděv a zvyky převážně v období 1830–1910 v regionech Loketska, Chebska, Žatecka, Chotěšovska, Českého lesa a jižních Čech. Samostatnou pozornost věnoval hornickému a formanskému oděvu a zvykosloví. Osobně zachytil poslední fázi nošení kroje, který byl v té době značně poměštěný. Hofmannovi se však podařilo přimět místní obyvatele, aby se nechali zdokumentovat ve starších typech oděvů s charakteristickými šperky, jak potvrzuje velký počet fotografií ilustrujících text. Tak vznikl soubor jedinečných dokladů, které jsou nenahraditelné. Podrobné popisy jednotlivých regionálních typů oděvu a konkrétních součástí, včetně jejich nářečních názvů, jsou unikátním zdrojem informací – nikde jinde se v takovém rozsahu a celistvosti nenacházejí.

Dílo Josefa Hofmanna bylo vydáno začátkem třicátých let v atmosféře stále vypjatějších vztahů mezi německým a českým obyvatelstvem. Kniha byla vytištěna pochopitelně v němčině, a jak bylo v tehdejší době obvyklé, jako písmo byl použit švabach. Text obsahuje velké množství nářečních pojmů, které nám ani při běžné znalosti němčiny nejsou srozumitelné. Z tohoto důvodu lze jediné uvítat českou verzi této práce. Na její podobě má velkou zásluhu autor překladu, germanista Milan Tvrdík, terminologické korekce svěřil

vydavatel kurátorovi muzea Janu Kučovi. Místní názvy i pojmosloví jsou uváděny důsledně dvojjazyčně, pro orientaci je podstatný česko-německý a německo-český rejstřík lokalit. Pro čtenáře je přínosný i slovníček odborných pojmů s názorným výkladem a stručný přehled cen a mezd v druhé polovině 19. století, sloužící k vyhodnocení nákladů na pořízení jednotlivých oděvních součástí.

Také vizuální doprovod byl obohacen, a to o více než 80 obrázků. Kromě Hofmannových autentických fotografií bylo zařazeno 64 akvarelů karlovarského učitele Antona Drumma (1855–1945), které zhotovil překreslením a doplněním Hofmannových fotografií postav v původním oděvu o další realie v pozadí. Přidaná hodnota spočívá především v barevnosti, která podstatným způsobem rozšiřuje povědomí o vzhledu oděvních kompletů a doplňků. Dokumentací tradičního života na Chebsku se zabýval také malíř Gustav Zindel (1883–1959), v českém vydání bylo použito 15 autorových maleb.

V dnešní době, kdy se humanitní vědní obory stále častěji obracejí k tematice „objevování“ kultury našich dřívějších spoluobčanů, je české vydání jednoznačným přínosem pro badatele, muzejníky i amatérské zájemce, k nimž patří i mnozí místní nadšenci, již chtějí projevit sounáležitost s předky a sousedy prostřednictvím obnovování krojů z regionu západních Čech.

Alena Krížová (Ústav evropské etnologie FF MU, Brno)